

КОНСПЕКТ

ПО

МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ

за конкурсен докторантски изпит

1. Науката за международните отношения. Еволюция на теориите за международните отношения и външната политика. Въпросът за дефиницията на международните отношения. "Политически реализъм", "либерализъм", "идеализъм", "социален конструктивизъм", "марксизъм" и други школи за изучаване на международните отношения. Методологически и теоретически подходи към изследването на международните отношения и външната политика. Глобализация и международни отношения. Науката за международните отношения в България.

2. Системата на международните отношения. Външна среда, морфологичен (елементен) строеж на системата на международните отношения. Структура на системата на международните отношения. Движение (функциониране и развитие) на системата на международните отношения. Движещи сили на функционирането и развитието на системата на международните отношения. Логическата верига "потребност - интерес - цел" на външната политика на държавите.

3. Управление на системата на международните отношения. Стихийно и съзнателно управление на системата на международните отношения. Въпросът за демократизма при управлението на системата на международните отношения. Роля на малките страни в процеса на управление на системата на международните отношения. Видове нормативно регулиране (управление) на системата на международните отношения. Международноправно регулиране на системата на международните отношения.

4. Военностратегически отношения. Сила и влияние в международните отношения и ролята на военния фактор. Военно-ядрената конфронтация след края на Втората световна война. Основни военнополитически доктрини в следвоенния период. Въпросът за глобалното военностратегическо равновесие. Роля и основни договори в

сферата на контрола над въоръженията и разоръжаването в съвременния свят. Проблемът за “меката сила” в международните отношения – концепцията, фактори, реализация.

5. Международни конфликти. Същност, терминологични отграничения и определения. Типология, източници, структура, фази на международния конфликт. Особенности на кризата. Международната война. Управлението, предотвратяването и разрешаването на международните конфликти. Особенности на управлението на международните кризи. Новите поколения международни конфликти. Постконфликтни ситуации и проблемът за постконфликтната рехабилитация. Мироопазване и налагане на мира.

6. Интеграцията в международните отношения: същност, дефиниция. Модели за осъществяване на интеграцията в международните отношения. Особенности на функционалната интеграция в международните отношения. Проблемът за взаимодействието на отделните сектори на интеграцията в международните отношения. Цели и предпоставки за реализиране на интеграцията в международните отношения. Съвременни регионални интеграционни общности. Европейският съюз като регионална интеграционна общност. България и интеграционните процеси в света.

7. Външна политика и външнополитически механизъм. Понятие за външна политика. Вътрешна и външна политика. Външнополитически процес и външнополитически курс. Външна политика, общество и демокрация. Външнополитически интерес и външнополитическо целеполагане. Външнополитически ценности, принципи, приоритети и стратегия. Понятие за външнополитически механизъм. Външнополитически механизъм на Република България.

8. Информационно, аналитично и прогнозно осигуряване на външната политика. Външнополитическа информация - източници, канали, изисквания, движение. Външната политика в революционно променящата се съвременна информационно-технологична среда. Външнополитическата бюрокрация и научните експерти - предимства и опасности при взаимодействието. Обща характеристика и специфика на анализите и прогнозите за външната политика - основни задачи, вероятностни очаквания и надеждност. Аналитични и прогнозни методи във външната политика. Роля на външнополитическото разузнаване.

9. Външнополитическите решения - особености, субекти, изисквания, нормативна регламентация, последици и ефективност. Подготвяне, варианти и вземане на външнополитическо решение. Обратна информация и алгоритъм за подготовка и вземане на външнополитически решения. Проблемът за изпълнението на взетите външнополитически решения.

10. Средства на външната политика. Силови и несилови средства на външната политика. Дипломатията като основно средство на несиловата външна политика - понятие, поява и развитие, дипломатически отношения; дипломатическите кадри. Дипломатията в ерата на информацията. Статут и функции на дипломатите и дипломатическите представителства. Двустранна и многостранна дипломатия.

11. Сигурността в международните отношения. Понятията "национална сигурност", "международна сигурност" и "глобална сигурност". Интересът като същински обект на сигурността на национално, международно и глобално равнище. Националната и международна сигурност на отделната държава - структура, процес, доктрина, стратегия, субекти. Аспекти на сигурността в международните отношения. Въпросът за регионалната сигурност. Колективната международна сигурност - видове, предимства и недостатъци. Българското законодателство за националната сигурност; функции на различните институции.

12. Международни преговори. Роля на преговорите в съвременните международни отношения. Традиционният модел на пазарлъка и тактики за провеждането му в международните отношения. Преговори чрез "разрешаване на проблема" - диагноза, формула, детайли.

13. Силата и влиянието при воденето на международните преговори. Предпреговорната фаза на преговорния процес. Интерактивната динамика на преговорната фаза.

14. Индивидът като преговарящ. Международни преговори и външна политика - въздействие на вътрешнодържавните институции и политика.

15. Въздействие на международната среда върху преговорния процес. Преговорите при международни кризи. Роля на третата страна в международните преговори. Многостранните преговори.

Препоръчвана литература

Български и чуждестранни научни списания по въпросите на международните отношения, външната политика и сигурността.

Устав на ООН, Конституция на Република България, заключителни документи от процеса на сигурност и сътрудничество в Европа, съюзни договори на България.

Пламен Пантев, Международните преговори в областта на сигурността (Изд. Софи-Р, С., 2006; 2-о изд. 2009).

Дж. Е. Доуърти, Р. Л. Пфалцграф, 2004. *Теории за международните отношения. Общ преглед*. Т. I. Прев.от английски език. София: Атика.

Plamen Pantev, The Fluid Nature of Smallness: Regulation of the International System and the Challenges and Opportunities of Small States, in: Robert Steinmetz and Anders Wivel (Eds.), *Small States in Europe: Challenges and Opportunities*, Ashgate, Farnham, UK, Burlington, USA, 2010, pp. 103-113.

J. Rosenau, *Distant Proximities: Dynamics Beyond Globalization*, 2003, Princeton, NJ: Princeton University Press,

Пламен Пантев и съавтори, «Културна чувствителност» и сигурност: новите познавателни и образователни стандарти, ред. Пламен Пантев, Университетско издателство «Св. Климент Охридски», София, 2008, 177 стр.

John J. Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics*, New York, W. W. Norton & Company, 2001.

Hans. J. Morgenthau, *Politics Among Nations*, 2nd edn. Chicago, Ill., University of Chicago Press, 1954.

Plamen Pantev, Velko Atanassoff, *Rehabilitation and Multi-stakeholder Partnerships on Security in Post-Conflict Situations: the Case of Afghanistan and Consequences for the European Union*, St. Kliment Ohridski University Press, Sofia, 2010, 199 pp.

Plamen Pantev (ed.), *Civil-Military Relations and Democratic Control of the Security Sector: A Handbook for Military Officers, Servicemen and Servicewomen of the Security and Intelligence Agencies, and for Civilian Politicians and Security Experts*. G. S. Rakovsky Defense and Staff College, Sofia/USIP, Washington, D. C., 2005.

Георги Стефанов, *Теория на международните отношения*, 1-о или 2-о преработено издание (Унив. Изд., С., 1993; Изд. Сиела, С., 2004).

Георги Стефанов, *Външна политика. Дипломация. Въпроси на теорията и практиката*, 1-о или 2-о преработено издание (Изд. Албатрос, 1994; Изд. Сиела, 2000).

Пламен Пантев, *От “ядрено сплашване” – към всеобща, взаимна и равна сигурност*, Унив. Изд. “Св. Климент Охридски”, С., 1992.

Г. Стефанов, Б. Видин, Ю. Захаријева, П. Пантев, *Международни отношения. Международно право. Дипломация. Кратка енциклопедия*. Изд. Сиела, С., 2001.

Пламен Пантев и др., *България и Балканите в Общата политика в областта на външните отношения и сигурността на Европейския съюз*, Изд. ИИСМО, С., 1995.

Plamen Pantev, *Coping with Conflicts in the Central and Southern Balkans*, St. Kliment Ohridski Publishing House, Sofia, 1995.

Joshua S. Goldstein, *International Relations*, Second Edition, Harper Collins *College Publishers*, 1996.

Bruce Russett, Harvey Starr, *World Politics: The Menu for Choice*, Fifth Edition, W. H. Freeman and Company, New York, 1996.

Joseph Nye, Jr., *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, Basic Books, Inc., Publishers, New York, 1990; *The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone*, Oxford University Press, New York, 2002.

Джоузеф Най, *Бъдещето на силата*, Военно издателство, С., 2013.

Peter A. Toma, Robert F. Gorman, *International Relations: Understanding Global Issues*, Brooks/Cole PC, Pacific Grove, CA, 1991.

William Clinton Olson, *The Theory and Practice of International Relations*, 8th ed., Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ, 1991.

Robert C. Art, Robert Jervis, *International Politics: Enduring Concepts and Contemporary Issues*, Harper Collins *College Publishers*, 1996.

Joseph Modelski, *Theory of Foreign Policy*, London, 1982

Роджър Фишър, Уйлям Юри, *Изкуството на преговорите: да достигнем до "Да"*, Изд. ВЛ, 1992.

I. William Zartman, M. Berman, *The Practical Negotiator*, New Haven, Conn, Yale University Press, 1982.

I. William Zartman (ed.), *The Negotiation Process: Theories and Applications*, Sage, Beverly Hills, London, 1978.

F. M. Markhof (ed.), *Processes of International Negotiations*, Westview Press, 1989.

V. Kremenyuk (ed.), *International Negotiation: Analysis, Approaches, Issues*, Jossey-Bass Publishers, 1991.

Howard Raiffa, *The Art and Science of Negotiation*, Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1982.

Robert C. Art, Robert Jervis, *International Politics: Enduring Concepts and Contemporary Issues*, Harper Collins College Publishers, 1996.

T. Schelling, *The Strategy of Conflict*, Oxford University Press, London, Oxford, New York, 1960.

Alexander Wendt, *Social Theory of International Politics*, Cambridge University Press, UK, 2012.

Пол Кенеди, *Възход и падение на Великите сили*, Военно издателство, София, 2003г.

Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, New York, Columbia University Press, 1992;
Long Grove, Illinois, Waveland Press, 2010

J. Goldstein, *International Relations*, Second Edition, Harper Collins College Publishers, 1996.

Alvin Toffler, *Power Shift: Knowledge, Wealth, and Violence at the Edge of the 21st Century*,
Bantam Books, NY, Toronto, London, Sydney, Auckland, 1991.

Проф. д-р Пламен Пантев, 2016 г.

София